

Maša Oliver

Brane Mozetič: *Alja dobi zajčka.*

Ilustracije: Maja Kastelic.

Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2014.

Brane Mozetič je slovenski javnosti dobro znan predvsem kot pesnik, pisatelj in prevajalec, deluje pa tudi kot urednik zbirke Aleph pri Centru za slovensko književnost ter zbirke Lambda pri društvu Škuc. Pred kratkim je postal kreativen tudi na področju literarnega ustvarjanja za otroke. *Alja dobi zajčka* je druga izmed treh avtorjevih slikanic. *Dežela bomb, dežela trav*, slikanica z močnim protivojnim angažmajem, je izšla leta 2013, konec lanskega leta pa *Prva ljubezen*, ena prvih slovenskih slikanic s homoerotično tematiko.

Slikanica *Alja dobi zajčka* izpostavlja tematiko drugačnosti, in sicer drugačnosti kot posledice prirojene genske bolezni, ki se imenuje Leighova bolezen. Deklica Alja, ki je del skupine vrtčevskih otrok, preživlja čas z vrstniki, priklenjena na voziček, v katerem napol leži. Svojih vrstnikov ne vidi in ne sliši dobro, jih pa čuti. Slikanica se bolj kot v zgodbo pogloblja v Aljino stanje in ga z vzgojiteljsko vzgojo in izobraževanjem približa otrokom. Vzgojiteljica otrokom razloži, zakaj je Alja drugačna, kaj lahko počne in česa ne, kako se morajo otroci do nje obnašati ter pri čem ji lahko pomagajo oziroma kako se jim Alja lahko pridruži pri igri in pri drugih dejavnostih.

Slikanica bo bralce vseh starosti seznanila z vključevanjem osebe, kot je Alja, v različna okolja. Deklico otroci najprej odpeljejo na dvorišče, potem v park, nazadnje gredo skupaj na kopališče. Pri tem opazujejo in spoznavajo, da Alja potrebuje posebno pozornost, pomoč in podporo. V svojo igro jo vključijo tudi tako, da se za pusta skupaj našemijo. Slikanica se zaključi z obiskom otrok na Aljinem domu. Ker ima Alja rojstni dan, ji otroci sami napravijo darilo in jo obiščejo ter tako spoznajo tudi njenega novega prijatelja, belega zajčka. Če se zgodba začne z osuplostjo in začudenjem otrok, se zaključi v veliko bolj pomirjujočem in prijetnem

duhu. Med Kati in Aljo se namreč splete prijateljstvo in Katina odločitev, da bo Aljo večkrat obiskala, pusti v bralcu topel in obetajoč občutek.

Zgodbo pripoveduje petletna Kati, ki se po poletnih počitnicah vrne v vrtec in opazi novo deklico v skupini. Kljub temu da konec prinese prijateljstvo med Aljo in Kati, pa je besedilo zasnovano predvsem z vzgojnim in izobraževalnim namenom, umanjka mu literarna vrednost. Zgodbene niti skorajda ni, avtorju je bolj pomemben prikaz Aljinega stanja in seznanitev predšolskih otrok s posebnimi potrebami, ki jih taka bolezen prinaša. Edini razvoj, ki se zgodi, je splet prijateljstva med Aljo in Kati, pripovedovalko zgodbe.

Besedilo tako spoznavne in izobraževalne funkcije žal ne nadgradi, ga pa zato odlično in všečno nadgrajuje ilustracija. Ilustratorica Maja Kastelec se je slovenskim bralcem predstavila že z nekaj slikanicami (*Prva ljubezen*, *Dežela bomb*, *dežela trav*), redno pa ilustrira tudi za Ciciban. Leta 2012 je prejela priznanje Hinka Smrekarja, lansko leto (2014) pa tudi plaketo za ilustracije za slikanico *Deček in hiša* – ta avtorska slikanica je izšla letos in zgodbo pripoveduje le v likovni govorici. Nekatere izmed ilustracij so se uvrstile na razstavo ilustracij na letošnjem sejmu knjig za otroke v Bologni, s čimer je ilustratorica postala šele četrta Slovenka, ki se ji je uspelo uvrstiti v ta prestižni izbor. V slikanici *Alja dobi zajčka* prevladujejo topli toni, slogovno pa se bliža pravi nostalgичni retro estetiki, ki bo razveselila predvsem nekatere starejše bralce. V izčiščenosti in navidezni preprostosti linij ter ploskovitosti, v slikanju detajlov in značilnih retro vzorcev, predvsem pa v uprizarjanju rastlinskega sveta (veje, ptice, drevesa), slikanju otroških likov (predvsem obrazov in oči) lahko kaj hitro prepoznamo vpliv nepozabne Ančke Gošnik Godec. V upodabljanju eksterierov (izlet v park) pa se ilustratorica spogleduje tudi s slogom druge legendarne ilustratorke, Marlenke Stupica. Ilustracije premišljeno odgovarjajo besedilu – predvsem ganljive so tiste podobe, ki izražajo zaskrbljenost in sočutje Aljinih sovrstnikov, ko se srečujejo z njeno boleznijo (npr. ko jim vzgojiteljica razloži njeno gensko poškodbo, ko Kati Aljo poboža po licu in jo druga deklica hiti pokriti z odejo, zadnji prizor na postelji).

Presenetljiv element slikanice je tipografija, ki je kljub igrivosti še vedno dobro berljiva. Modri odtенок odlično deluje na barvnih podlagah, ki v slikanici prevladujejo: predvsem na rumeni in oranžni, pa tudi na zeleni in modri.

Tema drugačnosti v slovenskem slikaniškemu svetu ni nova. Kljub temu pa je Alja prvi lik v slovenskih slikanicah z Leighovo boleznijo. Slovenski avtorji so že dokazali, da jim niso tuje teme različnih spolnih usmerjenosti (*Mavrična maškarada* Alenke Spacal, *Prva ljubezen* Braneta Mozetiča z

ilustracijami Maje Kastelic), fizične drugačnosti (npr. *Mroček dobi očala* Petra Svetine z ilustracijami Mojce Osojnik, *Veveriček posebne sorte* Svetlane Makarovič z ilustracijami Marjana Mančka v eni in Daše Simčič v drugi izdaji), demence (*Zakaj je babica jezna* Lele B. Njatin z ilustracijami Alenke Sottler). Že vrsto let lahko sledimo Aksinji Kermauner, ki piše in ustvarja predvsem slikanice za slepe in slabovidne (*Snežna roža*, *Žiga špaget gre v širni svet* z ilustracijami Zvonka Čoha).

Slikanica je torej dobrodošlo branje predvsem zato, ker odpira in zastavlja vprašanja o drugačnosti tudi najmlajšim bralcem. Še posebej premišljena je umestitev drugačnosti v otrokom najbolj znano, domače okolje, v vrtec. Namenjena je skupnemu branju v vrtcu ali doma. Tistim, ki bodo slikanico prebirali svojim najmlajšim, pa bo v pomoč tudi opomba na zadnji strani, ki strokovno pojasnjuje Leighovo bolezen.